

практичної конференції, 4-7 жовтня 2011 року. – Ч. I / НДІ фінансового права. – К. : АЛЕРТА, 2011. – С. 39-43.

17. Медвідь Ф. М. Національна безпека як соціокультурний феномен / Ф. М. Медвідь, Доносо Варгас Дієго Хосе, Доносо Варгас Сантьяго Феліпе // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Роль юриспруденції у формуванні сучасного суспільства» (7 жовтня 2014 р.). – К. : МАУП, 2014. – С. 107-110.

18. Медвідь Ф. М. Економічна безпека України в умовах глобальної нестабільності / Ф. М. Медвідь, М. Ф. Чорна // Становлення і розвиток української державності: [зб. наук. праць] / МАУП. – К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. – Вип. 13 : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Управління бізнесом в умовах глобальної нестабільності», 26 березня 2015 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. – 2015. – С. 175-179.

19. Горбулін В. П. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Монографія / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – К. : НІСД, 2010. – 288 с.

*Місержи Світлана Дмитрівна, к. політ. н., доцент,
Національний медичний університет ім. О. О. Богомольця*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ НАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Регіональна ідентифікація в структурі ідентичності особистості є однією з найстійкіших. Регіональне самоототожнення з певним простором не зводиться безпосередньо до території, а включає певні соціокультурні особливості та несе значне емоційне навантаження (може виражатися через поняття «мала батьківщина», «батьківська хата», «рідна мова», «родинна традиція» тощо). Роль регіональної ідентичності зростає в умовах соціальних потрясінь, зокрема кризи загальнонаціональної ідентичності, та сприймається особистістю як острів сталості та захищеності.

Зростання інтенсивності регіональних самоідентифікацій українців яскраво діагностувалося після розпаду Радянського Союзу та руйнування об'єктивних детермінант радянської політичної свідомості. Формування нових політичних, економічних та соціальних зв'язків як складових процесу розбудови нової державності поступово зменшувало роль регіонального самоототожнення українців, посилюючи нову національну політичну ідентифікацію. Використовуючи державні ресурси (політичні інститути, можливості системи освіти, ЗМІ тощо), продукувались нові змісти та символи, які стали невід'ємною складовою політичної свідомості нового покоління українців. Однак цей процес в Україні відбувався в умовах намагання загальнонаціональних політичних сил водночас мобілізувати свій електорат

через актуалізацію в його груповій свідомості особливостей регіональних цінностей та соціальних настанов.

Політизація регіональних ідентичностей значною мірою залежала від оформленості та політичних амбіцій регіональних еліт. Так, якщо ще на початку 1990-тих років кримський еліті були властиві автономістські настрої, то донецька мала настанову на політичне домінування як загальноукраїнської еліти [1, с. 191], західноукраїнська еліта позиціонувала себе як єдиний справжній духовний виразник українства і швидко інкорпоровалась у загальнодержавні структури. Водночас, попри складнощі політичних процесів, на певному етапі була знайдена крихка рівновага регіональних інтересів, що сприяло швидкому процесу соціального конструювання української політичної ідентичності. Однак декларація ліберально-демократичних цінностей та водночас реалізація політики, що відбивала мислення в межах понять домінування та підкорення, постійно загрожувала знайденому балансу.

Анексія Криму, виникнення т. зв. ДНР та ЛНР, військові дії на сході нашої країни, мільйони вимушених переселенців та соціальна напруга – вже реалії нашого життя незалежно від нашого ставлення до них. Значна зміна дійсності викликає необхідність пошуку нової української політичної формули відносин по лінії регіони – центр, регіональна ідентичність – національна ідентичність.

Україна задекларувала свою європейську орієнтацію, а, отже, ліберально-демократичні цінності як базові у розв'язанні політичних проблем, зокрема щодо пошуку оптимальної формули централізації та децентралізації влади. Політика націотворення повинна осмислюватися через поняття національної ідентичності, в основі якої лежить політична самосвідомість (самоототожнення), яка не виключає розмаїття регіональних та соціокультурних (етнічних) самоідентифікацій. Ця проста думка вже давно стала трюїзмом. Однак, як виявилось, вона не стала складовою стратегічного мислення значної частини наших політиків, про що свідчить, наприклад, намагання скасувати мовний закон в час надзвичайної соціальної напруги. Але про характер значної долі політичних рішень, які приймалися й реалізовувалися державою в цій сфері, їх «далекоглядність» свідчить надання Верховною Радою України статусу корінного народу кримським татарам лише після анексії Криму.

На жаль, Україна вже живе в нових реаліях – територіальних, демографічних, економічних, політичних тощо. Влада має остаточно відійти від розуміння української нації з позицій науки XIX століття – єдині мова, традиційна культура, церква тощо. Таке бачення відбиває розуміння України в параметрах «Малої України», яка при подальшому домінуванні такого підходу об'єктивно сепаратизуватиметься сама від іншої України, що співпало б з геополітичними інтересами певних наших сусідів.

Україна та її регіони знаходяться в пошуках своєї ідентичності. В нових реаліях навряд чи Схід вже усвідомлюватиме себе як «промислове серце» України та ті, що «порожняк не гонять». Дивлячись на Південь, чи бачитимемо

ми перш за все Крим і чи розгледімо ми, нарешті, локальні ідентичності мешканців півдня, які вважають, що кращі часи – це ті, «коли одна влада пішла, а інша ще не прийшла»? Чи підніматиме нарешті «західна» політична еліта питання про необхідність забезпечення в своєму регіоні роботою надлишкову жіночу робочу силу замість її експортування?

Зовнішній ворог завжди сприяє певній консолідації, але у повоєнний період до старих невизначеностей та проблем додаються нові, часто болючіші. Українським політикам та істеблішменту, які перш за все формують сьогоднішній український політичний простір, треба чітко визначитися, які цінності вони поділяють й своїми діями транслюють українцям. Наприклад, чи їх не влаштовує переклад назви документу Ради Європи, який був ратифікований українським парламентом під назвою «Європейська хартія регіональних мов або мов меншин» [2], чи її зміст, який відбиває якраз європейські цінності, про свою прихильність до яких вони невтомно повторюють? Чи підтверджує таку ціннісну настанову голосування за її скасування, що загострило політичну ситуацію в Україні? За даними Інституту соціології НАН України, у 2013 р. лише 1 % мешканців не розумів української мови і лише 0,3 % – російської. Ця двомовність, що об'єктивно склалась в Україні? сама по собі не здатна роз'єднувати, а навпаки [3, с. 6-7, 488]. Сьогодні абсолютна більшість українських воїнів, що віддають своє життя на війні на Сході України, є російськомовними [4]. Пересічні українці вийшли на вулиці під час Революції Гідності з гаслами європейських демократичних цінностей. Українські політики пропонують жити по-європейськи, не поділяючи європейських цінностей?

Складається враження, що навіть військові дії, жертви, зубожіння не здатні перезавантажити матрицю поведінки певних українських політичних сил. Говорячи про тимчасово переміщених осіб, потрібно враховувати стару істину, що ніщо не буває таким постійним, ніж тимчасове. І якщо влада «інтуїтивно зрозуміла», що у південних прикордонних районах потрібно вносити певні корективи у порядок мобілізації [5 ; 6], то щодо переселенців припустила можливість «випробувати долю», позбавивши їх права формувати політичну владу громад, членами яких об'єктивно вони вже є. Разом з цим фактично показавши, що не бачить їх майбутнього в місцях їх нового проживання. Або збільшенню якого характеру «присутності України» в регіонах сприятиме прийняте у серпні цього року рішення Вищого адміністративного суду України щодо знесення пам'ятника Катерині II та засновникам Одеси [7], який одесити вважають символом свого міста? До речі, зруйнований у 1920 р., пам'ятник був відтворений громадою у 2007 р. Знищені пам'ятники можуть ставати більшими ідентифікуючими символами, ніж збережені.

Повоєнний політичний цикл закономірно поставить на порядок денний перш за все пошук винних та їх покарання, що посилить внутрішньополітичну боротьбу. Регіональні ідентичності мають певні особливості в баченні стратегії розвитку українського суспільства, свого місця в цьому процесі, оцінки причин

та наслідків тих чи інших суспільних подій та рівня відповідальності політичних акторів. Це актуалізує проблему інтерпретації засад української національної ідентичності. Запобіганню втягування широких верств населення у відкритий соціальний конфлікт сприятиме децентралізація гуманітарної політики (у частині етнічної та культурної політики), сучасне розуміння багаторівневості соціально-культурної та природи національної ідентичностей людини в умовах глобалізованого світу, який швидко змінюється на наших очах. Пошук нових національних символів та інтерпретація старих будуть ефективними лише виходячи з гуманістичних цінностей. Українська регіональна політика не може реалізовуватися в межах понять домінування та підкорення. Особливе місце в українському політичному просторі мають зайняти: скорбота за загиблими українськими солдатами; скорбота за загиблими жінками та дітьми по обидві сторони лінії зіткнення; дієве співчуття до сиріт війни (зокрема, на непідконтрольних територіях), інвалідів та їх родин, безхатченків тощо. Все це властиве європейській ідентичності, що нині демонструють європейці, приймаючи біженців з Близького Сходу. Тільки сповідування таких цінностей та соціальних настанов сприятиме гуманістичному характеру реформ, ідея проведення яких є однозначно складовою сучасної української національної ідентичності. Але консолідуючий характер ці реформи матимуть лише виходячи з гуманістичних цінностей, інакше реформа охорони здоров'я приведе до встановлення мілітарної її моделі, реформа освіти – до її недоступності для значної частини суспільства, адміністративна – до відчуження та занепаду тощо.

Список використаних джерел

1. Юров Ю. Кримська карта в донбаському пасьянсі / Ю. Юров // Генеза. – 1995. – № 1(3). – С. 188–194.
2. Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» від 15 травня 2003 р. № 802-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 30. - Ст. 259.
3. Українське суспільство. 1992–2013. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг. / За ред. д. ек. н. В.Ворони і д. соц. н. М.Шульги. – К. : Інститут соціології НАН України, 2013. – 566 с.
4. Билецкий А. Половина "Азова" говорит на русском языке. Но они умирают и убивают за Украину [Електронний ресурс] / А. Билецкий. – Режим доступу : http://lb.ua/news/2014/12/10/288683_andrey_biletskiy_polovina_azova.html.
5. Измаил в рамках четвертой волны мобилизовал 2 человек, весь Саратовский район – 17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://trassae95.com/all/search/2015/03/03/izmail-v-ramkah-chetvertoj-volny-mobilizoval-2-chelovek-vesj-saratskij-rajon-17-21123.html>.
6. Прокуратура завела дело на Болградский военкомат из-за плохой мобилизации [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://trassae95.com/all/news/2015/03/18/prokuratura-zavela-delo-na-bolgradskij-voenkomat-iz-za-plohoj-mobilizacii-21484.html>.

7. В Одесі знесуть пам'ятник Катерині II [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://firstsocial.info/news/v-odesi-znesut-pam-yatnik-katerini-ii>.

*Савойська Світлана Василівна, к. іст. н., доцент,
д. н. в галузі політології,*

Київський національний університет будівництва і архітектури

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ, МОВНА ПОЛІТИКА КОНСЕНСУСУ: ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

Модернізація освітньої галузі в Україні завжди була актуальним питанням, яке потребувало термінового вирішення. Не зменшилася увага науковців до нього й наразі, тим більше, коли регіони Законом України «Про засади державної мовної політики» по суті залишаються розділеними за мовно-культурною ознакою до цього часу. Це дає право і можливість Росії продовжувати «захистити» в Україні свій «руській мір», а українським політикам, які обіймають високі державні посади – не вивчати українську мову та не послуговуватися нею при здійсненні своїх повноважень. Варто зазначити, що окремі державні чини навіть судяться з активістами, які вимагають від них послуговуватися державною мовою, щоб захистити своє право користуватися у незалежній Україні мовою колишньої метрополії, яка у свій час забороняла і практично знищила українську мову. У цьому контексті напрошується риторичне запитання: як можна ефективно захищати кордони власної країни та її стратегічні об'єкти від того агресора, який анексував територію твоєї Батьківщини, та одночасно із цим виборювати право в українських судах послуговуватися його мовою? Можливо, це й є однією із причин, чому у сучасній Україні у незадовільному стані знаходиться охорона стратегічних об'єктів – складів з боєприпасами, які час від часу вибухають, мостів, бензозаправок, банків, адміністративних будівель, театрів, де виникають «стихійні» пожежі, волонтерських центрів та інших багатств України.

Як видно, не можна одним проблемам приділяти уваги більше, а іншим менше, позаяк усі проблемні питання є ланкою однієї загальної проблеми, окремі аспекти якої досліджували В. Андрущенко, Л. Васильєва, Г. Москалик, Є. Пінчук, К. Шмідт та ін. Модернізувати освітню галузь у регіонах сучасної України та врегулювати мовне питання, на думку науковців, можна шляхом обговорення та узгодження спірних питань, мобілізації українського народу на розбудову та модернізацію країни під егідою гасла-принципу: «єдність у різноманітті». Це гасло можна реалізувати із допомогою відродження та збагачення національної освіти, вільного розвитку культур та створення цивілізованих відносин між націями, етнічними групами, полярними політиками, лідерами та ідеологіями [8, с. 243].